

câștige blândețea (§ 7). Creștinul se abține și de la calomnia diabolică (§ 9), precum și de la furt și poftă, fiind obligat la generozitate și altruism (§ 8 și 10).

*Epistola către Pavel Asan — pledoarie
pentru unitatea hainei monahale*

Editorii *Philokaliei*, care au inclus *Decalogul Noului Testament* adresat laicilor, s-au ferit să publice un alt ultim text cu adresă strict monahală scris de Sfântul Grigorie Palama: *Epistolă către preacuviosul ieromonah Pavel Asan care l-a întrebat despre luarea schimei celei mari și înge-rești*¹⁷⁷. Motivul e acela că în acest răspuns Sfântul Grigorie Palama condamnă categoric împărțirea monahismului în două trepte — „schima mică” pentru monahii începători și „schima mare” rezervată monahilor înaintați și retrași în izolare pentru o asceză extremă —, dar critica sa n-a avut ecou, practica celor două „schime” (și tunderi) monahale perpetuându-se până astăzi. Editorii *Philokaliei* grecești au dorit probabil să evite reaprinderea polemicilor pe această temă la Sfântul Munte și așa scindat de disputa colivelor sau a deseii Împărtășanii.

Ieromonahul Pavel Asan făcea parte din familia vlahobulgară domnitoare în Bulgaria după revolta fraților Asănești în 1185. Membrii ai acestei familii erau înrudiți cu familiile domnitoare bizantine. (Astfel soția lui Ioan VI Cantacuzino era Irina Asan, nepoata țarului bulgar Ioan III Asan.) Pavel Asan devenise ucenicul duhovnicesc al Sfântului Grigorie Palama, care în 1343–1344 i-a adresat o scrisoare¹⁷⁸ în care îl avertiza de activitățile și scrierile lui Akindynos împotriva

¹⁷⁷ Primă ediție de P. J. HALTIE, „The Answer to Paul Asan of Gregory Palamas: A 14th Century Apology for the One, Grand and Angelic Schema”, *St. Vladimir's Theological Quarterly* 33 (1989), p. 46–51 text, p. 33–45 studiu introductiv. Ediție de P. Christou: *Gregoriou tou Palama Syngrammata V*, 1992, p. 247–250 text și p. 145–146 introducere.

¹⁷⁸ *Gregoriou tou Palama Syngrammata II*, 1966, p. 363–374 text, p. 286–288 introducere.

sa. În această a doua scrisoare Palama răspunde întrebării lui Pavel Asan dacă are voie să îmbrace cu binecuvântare însemnele (*symbola*) vestimentației (*schema*) monahale mari, complete. Aceasta se compune din: cămașă, centură, rasă, sandale, mantie, camilafcă, cruce, analav și culion. Așa cum scrie profesorul P. Christou:

„Dar când a apărut idioritmia, mulți monahi, vrând să urmeze o asceză mai ușoară și să se miște în lume, au lăsat deoparte la îmbrăcarea «schimei» culionul și analavul rezervându-le pentru o etapă de maturitate sau pentru sfârșitul vieții, și atunci «schima» s-a scindat în mică și mare. Acest obicei nu s-a impus general, nu s-a introdus în chinovii și n-a fost recunoscut în practica Bisericii. Cum se deduce din răspuns, Pavel luase «schima» mică și, cunoscând vederile lui Grigorie, îl întreabă dacă poate să ia cu binecuvântare și însemnele «schimei» celei mari»¹⁷⁹.

Palama răspunde categoric: există o singură „schimă” monahală, cea mare. Părinții n-au cunoscut o „schimă” mică, iar Sfântul Teodor Studitul interzice expres divizarea ei în „mică” și „mare” (§ 4). În opinia lui Palama, această împărțire e rezultatul unui fenomen recent, când unii monahi au început să-i oprească pe călugării începători să poarte culionul și analavul, ca să-i oblige să se smerească (§ 4). Pavel poate deci să le îmbrace cu binecuvântare dacă meditează la semnificația lor duhovnicească: nepătimirea și răstignirea interioară, pe care a făgăduit să le asume când a devenit monah chiar fără să ia și aceste simboluri exterioare (§ 5). De asemenea, nu trebuie să aștepte o boală sau moartea pentru a le lua, fiindcă monahului i se cere nu numai schimbarea hainei, ci ameliorarea conduitei și a vieții (§ 6). Potrivit profesorului Christou, această observație oferă un indiciu pentru datarea epistolei. Vorbind de frica de

¹⁷⁹ *Gregoriou tou Palama Syngrammata* V, 1992, p. 145.